

činnosti, a o tisk strany. Na druhé straně obsahuje také ustanovení o tom, jak strana bude postupovati při sestavování kandidátních listin a při uplatňování svého vlivu ve státních a hospodářských institucích a organizacích.

S hlediska právního nutno považovati za zásadné ustanovení čl. V., podle něhož se zásada poměrnosti 7:3 má uplatňovati ve všech hospodářských, finančních a zájmových organizacích a institucích a podnicích, na které má strana vliv, pokus se podle dalšího vysvětlujícího dodatku těmito institucemi a podniky také rozumějí banky a podniky průmyslové, které jsou podniky národními. Dále se stanoví, že se „dle možnosti“ zásada poměrnosti má uplatňovati i v úřadech a institucích státních, v jejichž čele jsou činitelé Demokratické strany. Tento bod dohody je v přímém rozporu s ustanovením § 128, ods. 2 ústavy, podle něhož rozdíl v náboženství, víře a vyznání není žádnému státnímu občanu republiky Československé v mezích všeobecných zákonů na závalu, zejména pokud jde o přístup do veřejné služby, k úřadům, hodnostem anebo pokud jde o vykonávání jakékoliv živnosti a povolání.

V tom, že se od činitelů Demokratické strany, kteří jsou v čele státních úřadů a institucí, očekává, že při obsazování míst v těchto úřadech a institucích budou přihlížeti k náboženství /vyznání/ svých straníků, nutno také spatřovati alespoň nepřímo jakési nabádání k tomu, aby dotyčný činitel nepostupoval svědomitě a nestranně. Pokud tu jde o členy vlády, poukazujeme na ustanovení § 73 ústavní listiny, podle něhož členové vlády vykonávají do rukou prezidenta republiky slib na svou čest a svědomí, že budou svědomitě a nestranně konati své povinnosti a budou šetřiti ústavních a jiných zákonů.

Po stránce politické třeba uvést:

1. Dohodu s „katolíky“ a přijetím klíče 7:3, resp. 2:1 se Demokratická strana postavila na základ konfesijní, byla ovládnutá živlem katolickým a stála se tak přímou pokračovatelkou konfesijně podložené Hlinkovy strany.
2. Hlinková strana, kompromitována svým fašistickým kurzem, byla v osvobozené republice zakázána, a dohoda katolíků s DS tedy prakticky znamená obejetí tohoto zákazu. Zřetelným důkazem tohoto stavu věcí je postoj slovenského biskupského sboru, který dřívější podporu Hlinkovy strany přenesl po uzavření dohody za DS.
3. Klíč 7:3 a jeho důsledná aplikace na všechny sféry, politickou, hospodářskou a veřejnoprávní dokazuje, že nejde o nic menšího než o úplné ovládnutí DS bývalými stoupenci Hlinky, Tisa a Slovenského státu, a prostřednictvím DS o návrat politicky kompromitovaných lidí k moci.
4. Nepřímý důkaz toho, že symbolem dohody je návrat lidí k moci, nutno spatřovat ve skutečnosti, že dohoda ve své programové části vůbec nemluví o postoji k politice bývalé Hlinkovy strany, že se ani jediným slovem nedistancuje od fašistického kurzu zakázané Hlinkovy strany, což bylo samozřejmým politickým příkazem, kdyby skutečně šlo jen o dohodu s „nekompromitovanými a demokratickým ideálům oddanými katolíky“. Táto politická mezera dohody a .... bedlivý důraz na zajištění mocenského postavení „katolíků“, v lůně DS potvrzují výhody ad 1 až 3, že totiž dohodou zajišťuje bývalým lidem dominující postavení v DS a v celém veřejném životě na Slovensku.

Státní ústřední archiv Praha, f. ÚV KSČ (100/24), sv.(azek) 41, a. j. 838.

Dokument č. 112

Prejav poslanca za Demokratickú stranu M. Josku v Ústavodarnom národnom zhromaždení z 2. júla 1947 o hospodárskej situácii na Slovensku a vzťahoch Slovákov a Čechov

Posl.(anec) dr **Josko** (*uvítaný potleskom*): Vážená snemovňa, panie a páni!

Vládny návrh zákona o Likvidačnom fonde menovom je dôležité opatrenie menovo-finančné. Pre jeho hlboký zásah do hospodárskych záujmov každého jednotlivca ako aj pre jeho účinky na finančné hospodárstvo štátu je to súčasne aj významné opatrenie politickej povahy.

Menová reforma sa pociťovala za veľmi naliehavú a preto prvé kroky boli urobené v rámci revolučného zákonodarstva dekrétom prezidenta republiky č. 91/1945 o obnovení československej meny. Na Slovensku sa dokonca urobili už aj pred týmto dekrétom ďalekosiahle opatrenia okolkovaním platidiel ako príprava na definitívnu menovú reformu.

Aké blahodarné účinky malo toto, síce určitou časťou československej verejnosti nesympaticky prijaté opatrenie, najlepšie dokumentuje to, že sme vyradili z obehu týmto opatrením cca dve miliardy korún obeživa. Veľkú sumu vyviezli do zahraničia nepriatelia štátu a la Ďurčanský - sateliti Nemecka - chcú odtiaľ financovať podkopnú prácu proti nám, Československej republike. Toto sme týmto spôsobom zamedzili.

Prekvapuje nás tón istých časopisov vychádzajúcich v Prahe, ktoré nevedia domyslieť, aký politický materiál dávajú svojimi politickými pamfletmi nepriateľom štátu, i keď sa regrutujú z našej domácej krvi, infikovanej u nich prímieskou nacistickej ideológie.

Dekrét prezidenta republiky čís. 91 bol prvou etapou celoštátnej menovej reformy a slovenskí činitelia dali k nemu súhlas pri vedomí značnej psychologickej, hospodárskej a politickej obeť, keď prijali výmenný pomer 1:1 napriek zjavnému rozporu s verejnou mienkou panujúcou na Slovensku. Je veľmi ťažko, ale pritom všetkom je našou najlepšou snahou túto verejnú mienku, ktorá ešte dnes o tomto uvažuje, tlmieť a vysvetliť obecnstvu, že tá obeť, čo priniesli, sa behom rokov vráti štedrejšou rukou. To pravda predpokladá, že za žiadnych okolností nesmie sa pripustiť, aby bratia Česi kládli náš vzájomný pomer a náš pomer ku štátu na roveň nejakej obchodnej spoločnosti.

Poslanec Šulík pod nadpisom "Stát na obchodním základě" zaoberal sa nedávno v časopise "Svobodný Zítřek" pasivitou Slovenska. Naväzoval tým vlastne na reťaz článkov, ktoré sa v tejto veci objavili v českej tlači od Moravusa, Loubala, Buška a iných činiteľov, ktorí túto problematiku s rôznymi obmenami periodicky obnovujú. Dôsledné mlčanie so slovenskej strany na tieto zverejnenia bolo by mylné vykladať za súhlas a za nedostatok vecných podmienok obrany. Vyviera ono z nechuti účastníť sa tejto polemiky, ktorá postráda každého vecného podkladu. Musím však priklincovať, že problém doplácania v čase po oslobodení republiky je ventilovaný výlučne so strany českej a preto nemožno pripísať na vrub strany slovenskej, že sa táto problematika znova vynára a nechutne pretriasa. Ak sa nateraz ozývam, robím tak v nádeji, že tým prispejem k zakončeniu neosožnej polemiky.

Článok posl.(anca) Šulíka je hodne politicky zafarbený, ba možno povedať, že operuje len politickými argumentmi, ktoré sú pri tejto tematike málo presvedčivé. Svoje tak kategorické tvrdenia o hospodárskej pasivnosti Slovenska nepodložil žiadnymi presvedčivými hospodárskymi dôvodmi. Treba preto predpokladať, že cieľ jeho vývodov bol rázu čisto politického ktorými sa v tejto súvislosti nemienim zaoberať. Chcem reagovať len na politickú dedukciu v súvislosti s chystanou ústavou. Podľa nášho skromného názoru ani moskovská dohoda, ani Košický vládný program nič neobsahujú o tom, že sa ústava republiky, poťažne riešenie pomerov Čechov a Slovákov má diať so zreteľom na tvrdenú pasivitu Slovenska. Preto nie je možné, ako vedúci motív štátoprávneho usporiadania vzniknúť takýto prvok, ináč všetky v týchto dohodách uvedené úradné prehlásenia by sa museli považovať len za nezáväznú platonickú frázu. Domnievame sa, že takýto postup by úplne naštrbil dôveru v záväznosť úradných prehlásení, ktorých uplatňovanie a uvedenie do života je povinnosťou v prvom rade členov parlamentu, teda aj pána posl.(anca) Šulíka. (*Potlesk.*)

Podstata jeho článku, o čo nám tu ide, je obsiahnutá vo vete: "Mluvil jsem v parlamentě o dopláčení na Slovensko v první republice v letech 1918-38 a poukázal jsem i na ztrátové

hospodárství t. zv. Slovenského štátu jen proto, abych přispěl k vyčištění atmosféry i po této stránce a abych upozornil tvůrce nové ústavy na problémy, které z této hospodářské situace vyplývají." Podľa tohto tvrdenia je akýmsi hospodárskym nezvratným zákonom, podľa ktorého Slovensko bolo, je a bude vždy pasívne, čo si Slováci musia, či chcú alebo nechcú uvedomiť. Údelom Slovenska je podľa toho byť len príťažou republiky. Pozrime sa na vec bližšie, či takáto argumentácia má dajaké opodstatnenie.

Keď hovoríme o hospodárskej sebastačnosti, tvrdíme, že zásadne žiadne územie nemôže byť hospodársky aktívnym. Ide len o to, aby na správu územia vynaložené boli také výdavky a taký administratívny aparát, ktoré by boli úmerné hospodárskej kapacite a racionálnej potrebe príslušného územia. Však rozumne volené investície i keď prechodne znamenajú prevydanie, musia sa časom prejavíť svojou rentabilitou pre celok. Podľa tohto požiadavku ani územie Podkarpatskej Rusi ako bývalej súčasti republiky, nebolo hospodársky aktívne a možno tu hovoriť len o predimenzovaní výdavkov správneho aparátu a neúmerných investícií, vynaložených na toto územie. Tým menej možno hovoriť a robiť uzávery o hospodárskej pasivite Slovenska, ktoré bolo a je aktívnou hospodárskou súčasťou republiky a ktoré podľa hospodárskych výsledkov aj v čase odlúčenia od ostatnej časti republiky ukázalo sa byť hospodársky sebastačnou jednotkou. Túto skutočnosť treba považovať nie ako odstredivý moment, ale ako klad pri usporiadaní spoločného štátu Čechov a Slovákov. Príchylnosť Slovákov k Československej republike nemožno zdôvodniť a podložiť hospodárskou závislosťou, odkázanosťou Slovenska na české zeme. To by bolo veľmi vratké spojenie. Pre posúdenie pomerov z roku 1918-1938 treba si uvedomiť, že Slovensko bolo začlenené do celoštátneho hospodárskeho rámca a že netvorilo osobitne hospodáriacu jednotku. Za tejto konštelácie nemožno preto hovoriť o pasívnosti, poťažne o doplácaní na územie štátu, ktoré bolo súčasťou jednotného hospodárskeho celku. Pri jednotnom hospodárskom celku treba považovať jednotným, čiže spoločným všetky hospodárske zdroje štátnej správy, bez ohľadu na to, ktoré časti štátneho územia sú administratívne zachycované.

Podľa hospodárskych zákonov jednotné príjmy štátu a finančná nosnosť štátu sú koncentrované v hospodárskych a administratívnych ústrediach. V územiach s vyvinutým hospodárstvom a priemyslom sústreďuje sa cestou hospodárskych stykov prevažná časť verejných príjmov, ktoré pochádzajú aj z území hospodársky menej vyvinutých a ktoré sú v skutočnosti platené spotrebiteľmi statkov, bývajúcimi na týchto územiach. V každom statku je totiž zahrnutý nielen výrobný náklad, ale aj zisk podnikateľa vrátane daní. Podľa tohto hospodárskeho pravidla prevažne v českých zemiach sa sústredili finančné zdroje štátu, keďže priemyselný vývoj Slovenska následkom nespútaného liberalisticko-kapitalistického hospodárskeho tlaku bol v úpadku a istá náprava v industrializácii Slovenska nastala postupne len v druhom desaťročí prvej republiky. To však ešte neznamená, že Slovensko nebolo v hospodárskom kolobehu aktívnou hospodárskou súčasťou republiky, lebo bolo odberateľom priemyselných výrobkov z českých zemí a dodávateľom surovín a lacných pracovných síl pre ich priemysel. Pritom treba mať na zreteli aj tú skutočnosť, že veľká časť verejných príjmov - clo, paušály, dane z obratu, dopravné dane, daň rentová a pod. - už podľa technickej konštrukcie toho ktorého verejného príjmu boli vyberané v ústrediach a u prameňov v českých zemiach, kde boli hospodárske centrá, ústredia úradov, inštitúcií a podnikov. Ale v tejto súvislosti nemožno nespomenúť ani tú okolnosť, že veľká časť štátnych výdavkov pre Slovensko, tak vecných - napr. štátne dodávky - ako osobných - štátni úradníci - neišla výlučne v prospech slovenského etnika, ale v svojich konečných účinkoch posilňovala hospodárske pozície českých zemí. Preto nie je možné prijať číselné údaje o štátnom hospodárení zostavené Najvyšším účtovným a kontrolným úradom v Prahe na dôkaz o doplácaní na Slovensko, na ktoré sa posl.(anec) Šulík odvoláva. Tieto dáta slúžili pravdepodobne za podklad preslávenej Malypetrovej akcii, ktorá na Slovensku mala taký nepriaznivý účinok. Tieto číselné zostavy mohli slúžiť len za východisko pre kritický rozbor

podľa naznačených úvah a nie ako absolútne platné argumenty. Psychologicky nezdravý stav, vzniklý v rokoch 1918-1938, prejavujúci sa v českých zemiach tvrdením, že sa na Slovensko doplácalo a na Slovensku vedomím, že bolo štátnou správou ukracované, je dôsledkom práve centralistického štátneho hospodárenia, lebo nebolo číselných dát a spoľahlivého zverejneného rozboru o výsledku štátneho hospodárenia na jednotlivých územiach štátu. Každá nejasnosť je podkladom k domnienkam a rôznym výkladom. Preto pre budúcnosť treba odstrániť príčinu týchto zjavov.

Pre náš účel je veľmi poučné obdobie rokov 1939-1945. Vtedy bolo Slovensko odlúčené od českých zemí a bolo nútené viesť do všetkých dôsledkov oddelené hospodárenie /osobitné colné a daňové územie/. V tomto čase Slovensko bolo odkázané výlučne na vlastné hospodárske pramene a nebola mu poskytovaná žiadna cudzia hospodárska pomoc. Naopak, slovenské hospodárstvo a jeho výsledky boli využívané Nemcami. Napriek tomu, že Slovensko bolo odkázané len na vlastné sily, nežilo z podstaty, ale z výnosu svojho hospodárstva. Neobhajujem režim, ktorý za tohto hospodárskeho vývoja bol na Slovensku, hospodárske výsledky tohto obdobia sú nám však príležitosťou, aby sme v duchu horeuvedených vývodov nimi vyvrátili tvrdenie o zásadnej pasivite Slovenska.

Poukážeme pritom len na zistenie kompetentných československých činiteľov, a to na expozé ministra financií zo dňa 5. marca 1946, prednesené v Dočasnom národnom zhromaždení, ktoré je iste známe aj pánu kolegovi Šulíkovi. Na strane 129 tohto expozé sa možno dočítať toto: "Je zaujímavé, že přes těžké ztráty utrpěné odtržením pohraničních území, obě vnitřní jádra Československé republiky byla by vykazovala nikoliv nepříznivé hospodářské výsledky, kdyby je Německo nebylo hospodářsky vyssávalo. Pokud jde o Slovensko, bylo toto následkem příznivého vývoje veřejných příjmů s to hraditi z běžných příjmů nejen všechny běžné výdaje státní správy, ale i větší část investičních nákladů". Takto znie objektívny výklad ministra financií, ktorý bol podložený aj príslušným číselným materiálom. Ostáva teda nevyjasnená otázka, odkiaľ čerpal poslanec Šulík dáta o stratovom hospodárení Slovenska v tomto období. Isté permanentná pasivita Slovenska mala sa prejavovať najpresvedčivejším spôsobom v dobe, keď Slovensko tvorilo osobitne hospodáriacu jednotku, čo sa však nestalo. Preto i toto tvrdenie možno považovať len za časť legendy o pasivite Slovenska.

Treba si ešte bližšie všimnúť aspektov na vývoj po oslobodení. Obrisy novej ústavy nie sú ešte známe a zdá sa, že spejeme opätovne k vybudovaniu jednotného hospodárskeho celku. Čo sa hospodárskeho položenia Slovenska týka, nastávajú - ovšem len v obmedzenej forme - všetky dôsledky, vyplývajúce z jednotného hospodárskeho celku, ako som vyššie naznačil. Sú tu ovšem nábehy na prenikavé zmeny, ktoré si musíme uvedomiť ako odklon od pomerov v rokoch 1918-1938. Potreby Slovenska v štátnych rozpočtoch sa osobitne vyčísľujú a tým prestáva neprehľadnosť o tom, čo sa na Slovensko vydáva. Všetky výdavky pre Slovensko idú skoro výlučne - až na malé výnimky - v prospech slovenského etnika. Ostáva ovšem otvorený problém spoločných štátnych rezortov, na ktorých má aj Slovensko hmotný záujem. Toto bude závisieť od konečného usporiadanie ústavného pomeru.

Je prirodzené, že v prvých rokoch po oslobodení slovenské hospodárstvo nemôže byť aktívne, lebo bolo prenikavo zasiahnuté vojnovými udalosťami, v dôsledku čoho sú tu veľké rekonštrukčné potreby, ktoré za normálnych hospodárskych pomerov nie je možné uhradiť z bežných príjmov. Ďalej podľa dvojročného hospodárskeho plánu sa na Slovensku počíta s vyššími investíciami, než aké sú primerané jeho terajšej hospodárskej a kapitálovej nosnosti. Tieto v prospech Slovenska vynaložené rentabilné investície pôjdu svojho času k dobru celému štátu, lebo nimi sa zvýši hospodárska kapacita Slovenska.

Ale budúce pomery, pokiaľ sa týka objemu výdavkov štátnej správy, sú závislé aj od toho, aké úkoly a finančné povinnosti budú prikázané jednotlivými zákonmi štátnej správy. V tejto súvislosti musím konštatovať, že vývoj v tomto smere je závislý výlučne na ústredných zákonodarných a vládnych orgánoch, teda v konečnom štádiu od parlamentu, ktorý rozhoduje

o rozsahu povinnosti štátu a jeho zaťaženia Príslušný normotvorný orgán na Slovensku, Slovenská národná rada, ako je známo, v tomto smere nevykonával skoro žiadnu právomoc, keďže prakticky nevytváňa žiadne normy s dosahom finančným. Záleží teda podľa toho výlučne na ústredných orgánoch, aké budú povinnosti a aký bude rozsah výdavkov štátnej správy na Slovensku a či takto bude zachovaná rovnováha medzi príjmami a výdavkami. Či sa táto zásada dôsledne uplatňuje vo všetkých normách - dekrétach prezidenta republiky, v zákonoch atď. - vydaných v čase po oslobodení, v tejto súvislosti nechcem skúmať.

Z uvedených letných úvah je vidieť, že tvrdenia o pasívnosti Slovenska a doplácani naň postrádajú realitu. Jednotnosť štátneho hospodárenia vylučuje, aby sa súčasne hovorilo o pasivite niektorého územia štátu, ktoré je včlenené do jednotného hospodárstva. Doplácať môže len hospodáriaci subjekt na hospodárenie subjektu druhého. To však predpokladá hospodársky dualizmus, teda takú právnu formu, kde jednotlivé územné celky netvorí jednotný hospodársky celok. I keď bude obnovená Československá republika jednotným hospodárskym celkom, to však neznamená, že by sa Slovensko v duchu Košického vládneho programu mohlo uspokojiť so stavom, aký bol do roku 1938. (*Potlesk.*) V úseku štátneho hospodárenia bude sa dôsledne domáhať, aby jeho potreby boli v štátnom hospodárení úmerne jeho hospodárskemu prínosu osobitne vyčísľované, a aby s týmito potrebami v rámci jednotných predpisov mohli jeho orgány samy hospodáriť. Keby ani táto možnosť nebola v ústave zaistená, vtedy by sme sa vrátili so všetkými dôsledkami do pomerov prvej republiky, čo zaiste v záujme konsolidácie štátu nie je ani žiaduce. Súdržnosť štátu nezávisí od jeho vonkajšej formy, ale od ducha, ktorý spojuje v ňom žijúce národy a tento má smerovať k spokojnosti všetkých jeho príslušníkov.

Vraciam sa však k tomu, že náš pospolitý ľud slovenský mal odôvodnený dojem, že kúpna sila slovenských peňazí je zachovalejšia ako kúpna sila peňazí tzv. Protektorátu. Takto sme to chápali aj vtedy, keď sme v roku 1943 robili prípravu k slovenskému národnému povstaniu a keď sme potom už definitívne uvažovali o hospodárskych problémoch oslobodenej Československej republiky na schôdzke ilegálnej Slovenskej národnej rady v Žarnovickej doline pri Čremošnej v Turci. Vtedy naši najlepší odborníci na podklade presných dát zistených jednak na Slovensku, jednak v bývalom Protektoráte dospeli k názoru, že pomer slovenskej koruny ku korune protektorátnej je 1:8 až 1:7. Po oslobodení naši odborníci usudzovali, že mena na Slovensku bola menej rozvrátená ako v českých krajinách, lebo Slovensko vykazovalo zdravší pomer medzi obehom a vkladmi na jednej strane a príslušným krytím na druhej strane. Výmenný pomer 1:1 bolo možno zodpovedať len veľmi ťažko ubezpečením, že v ďalších fázach menovej reformy príde podstúpená obeť Slovensku k dobru. Myslelo sa pritom na úľavy pri zákone o majetkových dávkach, na veľkorosé priznávanie náhrad za vojnové škody, na možnosť rýchlejšieho uvoľňovania viazaných vkladov v rámci dobrých aktív slovenskej skupiny Likvidačného fondu menového a v krajnom prípade aj na výhody, ktoré budú Slovensku poskytnuté v rámci štátneho rozpočtu ako protiváha rozpočtového príspevku na menovú sanáciu českej skupiny.

Aby tieto ubezpečenia predstavovali viac než len neurčité sľuby a nádeje, bolo treba oddelene evidovať menovú sanáciu skupiny slovenskej a skupiny českej. Som toho názoru, že veci by sa bolo poslúžilo v záujme čistých vzájomných účtov ešte lepšie, keby obe skupiny boli tvorili i po právnickej stránke samostatné majetkové subjekty.

Za veľkú chybu treba považovať, že druhá etapa menovej reformy, ktorú predstavoval zákon o majetkových dávkach, neriešila súčasne aj otázku náhrady vojnových škôd. Súpis majetku pre účele dávky mohol sa spojiť so zisťovaním vojnových škôd. Tým by sa bola veľká časť vojnových škôd kompenzovala s dávkami a ušetrila značná práca spojená s vyčíslením nárokov na náhradu vojnových škôd. Veľká časť poškodených bola by sa vzdala nároku z ohľadu na dávkovú povinnosť a boli by sme bývali svedkami podobnej depurácie pri týchto nárokoch, akeď sme svedkami pri vzájomných dlžnícko-veriteľských vzťahoch súkromníkov v

súvislosti s majetkovými dávkami. V každom prípade je so slovenského hľadiska neodpušiteľnou chybou, keď stojíme vlastne už pred treťou etapou menovej reformy, t. j. pred vydaním zákona o Likvidačnom menovom fonde bez toho, že by sme mali definitívny zákon o priznávaní náhrad vojnových škôd.

Keď sa už táto otázka neriešila celkovo a veľkoryso, hľadali sa možnosti aspoň čiastočnej nápravy. Dovoľujem si pripomenúť, že v decembri minulého roku Demokratická strana podala iniciatívny návrh na vydanie zákona o preddavkoch na vojnové škody pre právnické osoby. Úhradu navrhovala kryť z Likvidačného fondu menového a to preto, že pri rokovaní o štátnom rozpočte na rok 1947 navrhovanú čiastku 4 miliardy Kčs, ako bola zahrnutá v rozpočte na rok 1946, z dôvodov fiškálnych nebolo možno zahrnúť do finančného zákona. Vtedy správcovia štátnych financií v republike zdôraznili, že i keď táto čiastka nebude vo finančnom zákone, bude táto rezervovaná na preddavky v Likvidačnom fonde menovom. Dovoľujem si poznamenať, že na Slovensku pod výrazom "právnické osoby" nemyslí sa len na podniky, ale predovšetkým myslí sa na ustanovizne, kostoly, fary všetkých cirkví a táto otázka je veľmi naliehavá okrem iného aj s ohľadom na zahraničných návštevníkov našej vlasti. (*Potlesk.*) Títo práve tak ako v Prahe aj na Slovensku venujú pozornosť prehliadkam monumentálnych, historických a s umeleckého hľadiska cenných kostolov a budov. Poboreniská a rumoviská veža a kostolov všetkých cirkví nemôžu byť našou dobrou vizitkou pred cudzincami a ani obrazom lásky a porozumenia štátu k viere a náboženstvu jeho obyvateľov. Na Slovensku veľmi mnoho kostolov a budov všetkých cirkví, ktoré drží pod ochrannou rukou štát pre ich historické a umelecké hodnoty, bolo vojnou zničených buď úplne alebo do veľkej miery. Nesmieme zabúdať, že cudzinecký ruch na Slovensku bude čím ďalej tým väčším prameňom národného dôchodku. Preto výstavba Slovenska musí sa uberať aj týmto smerom. Ak by vonkoncom nešlo - a pri dobrej vôli veru by šlo - dať z Likvidačného menového fondu spomenuté prostriedky a návrh Demokratickej strany by v parlamente neprešiel, bude nutné, aby pán minister financií umožnil zálohovanie týchto náhrad zaradením ich u položky stavby a opravy zo štátnych prostriedkov. Ďalej bude treba pamätať, že do budúceho rozpočtu musí byť pojatá položka na opravu týchto vzácnych hodnôt, tým skôr, že sú na Slovensku pod ochranou pamiatkového úradu.

Vracajúc sa však po tomto malom vybočení k vlastnej tematike navrhovaného zákona, poznamenávam, že slovenské hľadisko na náhradu vojnových škôd a Likvidačný fond menový môže byť pochopiteľné každému, kto pozná, z akých záväzkov a z akých nárokov pozostáva bilancia Likvidačného fondu menového. Situácia slovenskej a českej skupiny Likvidačného menového fondu líši sa podstatne. Česká skupina bude riešiť, prípadne musieť uspokojiť miliardové nároky vkladateľov ohrozené tým, že príslušné aktíva spravované Národnou bankou a ostatným peňažníctvom zamrzli v Nemeckej ríši a stali sa nedobytnými. Slovenská skupina bude musieť riešiť v menšej miere nároky vkladateľov, ktoré sú do značnej miery kryté tuzemskými bankovými aktívami a v ďaleko väčšej miere nároky osôb postihnutých vojnovými škodami, na uspokojenie ktorých chýbajú nielen príslušné aktíva, ale aj číselný podklad a rozhodnutie o tom, kto a v akej miere ich má nahradiť. Ak by sa táto otázka nemala uspokojivo riešiť v súvislosti so sanáciou meny, malo by to nedozierne následky na postoj slovenskej verejnej mienky, nielen k otázkam menovej reformy, ale aj k úprimnosti štátnych činiteľov, ktoré by slovenské verejné mienenie podozrievalo, že príliš horlivo sanujú vojnou poškodené vklady, na ktorých má záujem česká časť obyvateľstva a zanedbávajú záujmy slovenskej časti obyvateľstva, ktorá bola postihnutá viacej vecnými vojnovými škodami.

Kto pozná bilančné čísla Likvidačného fondu menového v slovenskej skupine môže ľahko pochopiť, že vylúčením vojnových škôd prestáva byť sanácia slovenskej skupine finančným problémom.

Keď sa totiž neberie ohľad na vojnové škody, ale len na vklady, vidíme, že z celkového množstva viazaných vkladov na Slovensku v sume 17 miliárd Kčs je krytá dobrými aktívami peňažných podnikov suma cca 9 miliárd Kčs a tuzemskými bankovými aktívami Národnej banky suma 3,5 miliardy Kčs, takže na sanáciu cez Likvidačný fond menový by ostala len suma cca 4,5 miliardy Kčs. Nepôsobilo by žiadnych ťažkostí kryť túto sumu zvýšením štátneho dlhu, keďže slovenská skupina i v otázke štátneho dlhu nezaznamenala nijaké zhoršenie pre celkový štátny rozpočet.

V ustanoveniach pôvodnej osnovy zákona o Likvidačnom fonde menovom nebola riešená jedna veľmi chýlostivá otázka. Je to otázka náhrady za stiahnuté poukážky, ktoré si dala československá vláda natlačiť v Moskve a ktoré dávali do obehu jednak Československý menový úrad pre potreby vlády, jednak československá armáda a osloboditeľské armády pri oslobodzovaní nášho územia. Takýchto poukážok bolo na Slovensku stiahnutých z obehu za 4,7 miliardy Kčs a na túto sumu treba sa dívať ako na náklad štátnej správy spojený s oslobodením štátneho územia. Vieme, že i v českých krajinách bola podobným spôsobom stiahnutá z obehu určitá menšia suma takýchto poukážok a že teda aj česká skupina môže uplatňovať príslušnú pohľadávku u štátu ako spoločný náklad na oslobodenie republiky. Stáli sme na stanovisku, že z celkového takto získaného nákladu môže zaťažiť slovenskú skupinu len určité percento a že toto percento bude predstavovať sumu nesporne nižšiu ako spomenutých 4,7 miliárd Kčs. Musím s vďakou konštatovať, že rozpočtový výbor uznal závažnosť tejto veci a prijal našu pripomienku.

So stanoviska slovenského znenie § 11 nevyhovovalo. Ide totiž o formuláciu ako má byť Slovensko zastúpené v orgánoch Likvidačného menového fondu. Nepovažovali sme za šťastné ani za správne toto ustanovenie, ktoré spomína koľko Slovákov bude v príslušnom orgáne. Veď nám nejde o presadzovanie Slovákov ako osoby do orgánov Likvidačného fondu menového, ale o zastúpenie slovenských záujmov, ktoré môžu zastupovať prípadne i osoby českej národnosti, ale delegované kompetentným slovenským orgánom. Kvitujem s vďakou, že rozpočtový výbor i toto slovenské stanovisko si osvojil. (*Potlesk.*)

Likvidačný menový fond znamená ďalšiu etapu na ceste ozdravenia československej meny. Spočiatku s našej strany boli vznášané zásadné námietky proti tejto ustanovizni menovite preto, že zhodnotenie viazaných vkladov sa oddiaľuje a definitívne nerieši, že miesto inflácie platidiel kreuje infláciu dlhopisov, že zaťaží budúce štátne rozpočty na niekoľko desaťročí. Priebehom rokovaní o osnove zákona o Likvidačnom fonde menovom prišli sme k záveru, že Likvidačný fond menový je nutným doplnením dekrétu prezidenta republiky č. 91/1945 a priznávam, že tento zákon je dobrý.

Dúfam, že Likvidačný menový fond rozrieši spravodlivú otázku viazaných vkladov a náhrad vojnových škôd na Slovensku, dúfam, že tento fond bude spravovaný aj v prospech českých zemí a konečne dúfam, že správny postup tohto fondu vyvráti kritiky zahraničnej tlače, ktorá nám raz vytýka, že nastupujeme cestu deflačnej politiky na poli menovom, inokedy zas vidí u nás nebezpečie politiky inflačnej. Nedávno som sa s tohto miesta zmienil, že sme u nás svedkami istého menového vlnenia. Napríklad na Slovensku v úseku menovej reformy, pokiaľ ide o uvoľňovanie viazaných vkladov, robíme politiku vyložene deflačnú. Očakávam, že keď Likvidačný fond započne svoju činnosť, uvoľňovanie vkladov zo súkromných prostriedkov na Slovensku bude veľkorysejšie. Očakávam tiež, že príslušnými činiteľmi budú ocenené zásluhy našich ľudí, ktoré si získali pri záchrane hodnôt dôležitých s menového hľadiska - bankovky. Tieto zásluhy sú prinajmenšom také ako zásluhy tých, ktorí zachránili materiálne hodnoty pre štát.

Želaním ľudí dobrej vôle je, aby štát bol založený na svedomí, na mravných zásadách. To znamená, že zákony jeho musia byť dobré, slúžiace záujmu celku a nie záujmom jednotlivcov alebo skupín. Musím uznať, že zákon o Likvidačnom menovom fonde má tento mravný podklad. Nesie znaky mravnej vyspelosti ľudí, ktorí spolupôsobili pri jeho tvorení. Chcem sa

znovu poďakovať rozpočtovému výboru, ktorý prejavil vzácné porozumenie pre spravodlivé slovenské požiadavky, keď akceptoval naše pripomienky, ktoré v pripomienkovom pokračovaní pôvodne neprešli. (*Potlesk.*) V duchu slov pána prezidenta republiky, že spolužitie Čechov a Slovákov musí byť výhodou pre obidvoch, pre Čechov i pre Slovákov, zdôrazňujem, že Slováci majú pevné odhodlanie a nezlomnú vôľu žiť s Čechmi v Československej republike a bolo by veľkou chybou, keby sa táto vôľa hodnotila len peniazmi.

V závere svojho prejavu dovoľujem si za seba i Klub poslancov Demokratickej strany prehlásiť, že za tento zákon budeme radi hlasovať. (*Hlučný potlesk.*)

Digitální knihovna. Ústavodárné NS RČS 1946 – 1948 – stenoprotokoly. 63. schůze. Středa 2. července 1947.

Dokument č. 113

Prejav poslanca za KSS K. Bacílka v Ústavodarnom národnom zhromaždení z 11. júla 1947 v ktorom útočil na Demokratickú stranu

Posl. **Bacílek:** Slávna snemovňa, dámy a páni!

Pri príležitosti prejednávania osnovy zákona o Zbore národnej bezpečnosti chcel by som zdôrazniť stanovisko Komunistickej strany k tomuto zboru. Komunistická strana má k Zboru národnej bezpečnosti dnes stanovisko nesporne kladné. Vyžaduje od tohto zboru, aby pri plnom rešpektovaní práv nášho ľudu, daných mu ľudovodemokratickým zriadením, chránil jeho súkromný majetok, bránil štát a republiku pred rozvratníkmi a nepriateľmi. Hovoria nám, že sme zmenili svoj pomer k tomuto štátnemu aparátu. Treba si uvedomiť, že od predmníchovských dôb, v ktorých sme zasahovanie četníctva proti ľudu ostro kritizovali, mnoho sa v našej republike podstatne zmenilo. Naše národy prešli krvavou cestou poroby, prešli oslobodzujúcou spravodlivou vojnou, národnou a demokratickou revolúciou. V tejto spravodlivej vojne a revolúcii fašizmus bol porazený a reakčné strany, agrárna, národne demokratická, Hlinková a iné, ktoré pomáhali príchodu fašizmu k moci, boli rozpustené. Ich obnovenie nebolo podľa Košického vládneho programu povolené a politickým a zodpovedným funkcionárom politických strán, ktorí sa kompromitovali a ťažko previnili proti záujmom národa a republiky, bola zakázaná politická činnosť a účasť na organizáciách demokratických strán.

Títo reakcionári minulosti boli tí, čo nás vytvárali z národa, ale sami pre národ a republiku v najťažšej a osudovej dobe nielen že nič nevykonali, ale naopak zo sebeckých záujmov bez škrupulí a bez hanby túto republiku zradili.

Ešte pred Mníchovom bolo na Slovensku vyzdvižené heslo: Aj za cenu republiky. Áno, za cenu republiky, za cenu zrady na vlastnom národe spojili sa títo s Henleinom a Esterházyom a agrárna reakcia im pri tom výdatne pomáhala. Prišiel osudný október, prišla viedenská arbitráž. Státisíce Slovákov bolo vydaných napospas maďarizácii. Továrne boli premenované na Hermann Göring-Werke. Na Slovensku, v čisto slovenských mestách, boli zriadené nemecké školy a Karmasin, führer slovenských Nemcov, stal sa členom tzv. slovenskej vlády a spolu s nemeckým vyslancom Ludinom diktovali zradcom svoju vlastnú nemeckú imperialistickú politiku, ktorú títo zradcovia ochotne vykonávali. Táto zrada národa konečne vyvrcholila r. 1944, keď na Slovensko boli povolané nemecké hordy s katom Höfflom. Slovensko bolo zaliate krvou, slovenské dediny vypálené. Kľudný slovenský roľník a robotník bol odvečený do Nemecka, obyvateľstvo vyrabované, tisíce čestných Slovákov bolo povraždených. Stovky vypálených dedín a hromadné hroby zostávajú trvalým svedectvom